

Лозова листозавивачка – *Sparganothis pilleriana* Den et Schiff.

Автор(и): проф. д.с.н. Ангел Харизанов

Дата: 12.06.2019 Брой: 6/2019

Неприятели по лозата – насекоми, повреждащи зимни пъпки, реси и листа на лозата

Първи съобщения за вредната дейност на лозовата листозавивачка по лозата прави Lebeauf (1562), а Bask го описва през 1786 г. По-късно Audouin провежда проучвания за вредните насекоми по лозата, като отделя значително място на този вид. Авторът обобщава резултатите в книга, излязла от печат в 1842 г. – след смъртта му.

Разпространение

Видът е разпространен във всички лозарски страни на Европа, в Южна Америка, в други зони и региони, но в САЩ не е установена. Листозавивачката е изключително вредна по лозите в северните лозарски райони на Австрия, Унгария, Швейцария, Франция, Италия, Испания, Португалия и др. и в райони с висока влажност през летния период. Голямата вредоносност на вида наложи организиране на научни групи от специалисти на различни страни, да разработват проекти, свързани с неговата биология, екология и възможност за контрол. В България той е наблюдаван в малка численост през 1936 и 1937 г. в лозя на Поморие, но до 1942 г. се появява масово във Видинско – в селата Ново село и Гъмзово и налага провеждане на химична борба (Попов В., 1962). Сега листозавивачката е разпространена повсеместно в страната, но в най-висока численост е установена в насаждения по поречието на р. Дунав, по Черноморското крайбрежие и във вътрешността на страната в ареали, близки до големи водоеми. През периода 1977-1980 бе наблюдавана във висока плътност в лозята на селата Гиген, Гигенска махала, Брест, Милковица и гр. Гулянци, Плевенско; през 1982-1986 – в лозята на Поморие и прилежащите към него села; гр. В. Преслав и селата Имренчево, Благоево и Осмар; 1980-1991 – в районите на Бургас, Созопол, Синеморец, Крайморие и др. места. От 1970 до 2003 – в по-ниска плътност в лозови насаждения на Пловдивска, Пазарджишка, Хасковска, Старозагорска, Сливенска и Русенска област. Ларвите се изхранват по 116 растителни вида от 38 семейства – едногодишни и многогодишни културни и диви растения, но предпочитат лозя. Полифагията на вида създава условия за широко разпространение и затруднява борбата.

Характер на повредата

През първата половина на април (по-рано или по-късно в зависимост от ареала) при напъпване на пъпките, ларвите започват да напускат местата на зимуване (те са едва около 2 mm) и да се заселват по пъпките. Заселването продължава 10-15, до 20-25 дни, в зависимост от местата на зимуване и температурата през април и първата половина на май. Те оплитат пъпките или младите листа обилно с копринени нишки, изгризват малки отвори по тях, надупчват ги или напълно ги изгризват. Пъпките и листата изсъхват. След разлистване на пъпките, ларвите преминават по развиващите се листа, оплитат ги също с копринени нишки, скелетират ги или ги изгризват във вид на малки отвори. На един лист вредят обикновено много ларви. Те сменят последователно местата на хранене, повреждайки все нови и нови листа, обезлиствайки лозите. С нарастване на ларвите повредите значително се увеличават. При поява на ресите и нарастването им, ларвите ги оплитат грубо с копринени нишки и изгризват цветните бутони и цветовете, а след това нагриват разклоненията на ресите, които изсъхват. Повредите по ресите са по-силни и по-груби от повредите на гроздовите молци. По-късно, в зависимост от развитието на лозите, ларвите повреждат и младите ягориди, като ги оплитат с копринени нишки и ги изгризват. Повредите са

най-силни в края на май – началото на юни, но продължават до втората половина на месеца. Ларвите предпочитат да се развиват във вътрешността на лозите в най-засенчената и влажна част. Лозовата листозавивачка се развива и предпочита сортове с гладки и слабо окосмени листа и с червена до тъмносиня кожица на зърното.

Кратки морфологични белези

Пеперудите са по-едри от пеперудите на гроздовите молци. Първият чифт крила са охрено кафяви при мъжките и жълто кафяви при женските индивиди. На тях има по три по-тъмно оцветени ивици, по-силно изразени при мъжките пеперуди. Оцветяването на крилата често може да е по-тъмно или по-светло, а ивиците – по-широки или по-тесни, а дори понякога напълно да липсват или да са само по две при женските пеперуди. Яйцето е удължено овално, дълго 1-1.3 mm, след снасянето е зелено, а по-късно – жълто-зелено, жълто и кафяво. Яйцата се снасят от горната страна на листата керемидено образно (припокриват се) и се покриват със секрет от придатъчните полови жлези – образува се т.нар. огледалце. Ларвата варира по оцветяване. Срещат се зелени, жълто-зелени и сиво-зелени ларви, с надлъжни по-тъмни и по-светли ивици по гърба и сиво-белезникави (сравнително дълги) космици, изправени нагоре. Главата, гръдният щит, гръдните крака и гръбната страна на пигидиума са почти черни с блясък. Ларвата е изключително чувствителна на механично въздействие и при стръскване и докосване реагира с подскачане или падане на повърхността на почвата, по копринена нишка. Напълно развита тя достига дължина 25-30 mm, значително по-голяма от ларвите на молците.

Биология, екология и фенология

Видът развива едно поколение годишно и зимува като млада, не хранила се ларва в плътно копринено пашкулче под кората на лозата, в цепнатини, пукнатини и др. подобни укрития по лозата; пукнатини или под буци пръст в почвата; по подпорната конструкция; в изсъхнали лозови листа и по други растителни остатъци в лозовите насаждения. Различията в местата на зимуване са причина ларвите да зимуват по пъпките и по младите листа на лозата в различни срокове – от средата на април до първото десетдневие на май. При условията на Северна България първите зимували ларви се заселват по набъбващите пъпки (поякога и преди набъбване на пъпките) през втората половина на април, а последните – в края на първото десетдневие на май. След повредите по пъпките и младите листа, разлистване на лозите и обрастването им с леторалси, ларвите се преселват във вътрешността им. Те се събличат (линеят) 4 (рядко 5) пъти и преминават 5-6 възрасти. Преди събличане оплитат нападнатите части обилно с копринени нишки. Какавидирането обикновено започва към средата и втората половина на юни и

завършва през първата половина на юли. Ларвите какавидират в копринен пашкул по местата на хранене, в изсъхнали листа, често преди какавидиране прогризват дръжката на листата, те завяхват и в тях какавидират. Какавидният стадий продължава 12-18 дни, в зависимост от температурата и влажността на мястото за какавидиране. Летежът на пеперуди започва през първата половина на юли и продължава до средата на август. Пеперудите са нощни насекоми. През деня се укриват във вътрешността на лозите, а щом слънцето залезе и през нощта летят на къси разстояния от лоза на лоза. Копулацията между пеперудите започва след залез слънце, продължава през нощта, а понякога и през следващия ден. Пеперудите не се хранят, но пият вода от росни капки. Живеят от 3-4 до 10-12 дни, по-дълго при влажно време. пеперудите снасят яйца от залез слънце до 4:00 – 5:00 часа сутринта с максимум между 21:00 и 24:00 часа. Яйцата се снасят от горната страна на листата във вътрешността на лозовия храст на групи и се покриват със секрет от придатъчните полови жлези. В една група обикновено има 40-60, редно до 150-220 яйца. На лист се снасят яйца в 1-2, многоредно 4-5 и до 10-12 групи. Неоплодени яйца се снасят поединично или по няколко заедно е и не се излюпват. Една пеперуда снася от 120 до 400 яйца. Яйчният стадий продължава 10-15 дни. Яйцата и останалите стадии са взискателни към влажността на въздуха. След завършване на ембрионалното развитие една ларва прогризва отвор през „яйчното огледалце“ и излиза навън, останалите я следват и една по една го напускат през същия отвор. Излюпването на ларвите започва през третото десетдневие на юли и продължава до втората половина на август. След излюпване ларвите не се хранят, разпълзават се по лозовия храст и извън него и търсят подходящо място за зимуване, оплитат плътно пашкулче и в него зимуват по много заедно. През този период ларвите са дълги около 2 mm, овласени, леки и могат да бъдат отвяти от вятъра далече от яйчната групичка.

Борба

Срещу лозовата листозавивачка се провеждат всички мероприятия със зелените части на лозата – филизене, прищипване, кършене, колтучене и просветляване; обработка на почвата и през вегетацията; балансирано торене; мониторинг за установяване фенологията на отделните стадии и основно периода на мигриране на зимувалите ларви по пъпките и младите леторасли и период на излюпване и разселване по местата на зимуване, а при необходимост се прилагат инсектициди. Те се прилагат в два периода – през втората половина на април – началото на май при мигриране на зимуващите ларви по местата на хранене и през третото десетдневие на юни и първата половина на август през периода на излюпване на ларвите и преминаване по местата на зимуване. Прилага се един от инсектицидите: Магеос ВГ – 7 г/дка, карантинен срок 14 дни; Метеор СК – 70 г/дка, карантинен срок 3 дни; Плинто 10 ЕК – 40-60 мл/дка, карантинен срок 15 дни; Авант 150 ЕК – 25 мл/дка, карантинен срок 10 дни; Циперфор 100 ЕК – 50 мл/

дка, карантинен срок 7 дни; Нуреле Д – 60 мл/дка, карантинен срок 21 дни; Афикор 100 ЕК – 50 мл/дка, карантинен срок 7 дни; Даскор 440 СК – 50 мл/дка, карантинен срок 21 дни; Шерпа 100 ЕК – 50 мл/дка, карантинен срок 7 дни, Ефциметрин 10 ЕК – 50мл/дка, карантинен срок 7 дни; Циклон 10 ЕК – 50 мл/дка, карантинен срок 7 дни; Малтоато ЕК – 40-50 мл/дка, карантинен срок 15 дни; Карате експрес ВГ – 100 г/ дка, карантинен срок 21 дни или други новорегистрирани продукти.

Лозовата листозавивачка има много естествени врагове, които ограничават нейната численост. Ларвите и какавидите се изяждат от бръмбари-бегачи – *Carabus auratus* L., *Malachius aeneus* Fabr. и др.; от златоочици на родовете *Chrysopa* и *Немеробиус*; ухоязката *Forficula auricularia*, паякът *Theridium benignum* Wal. и др., охлювът *Limax agrestis* Lmk. и др. Те се опаразитяват от *Pimpla instigator* Pauz., *P. alternaus* Grav., *Pteromalus comunis* Nees., *P. cupreus* Nees., *P. larvarum* Nees., *Nemorilia florales* Fall. и др., а така също заболяват от гъбни и други причинители на болести.